

JOAN CARRERAS: LA CONNEXIÓ AMB EL MÓN

A la proa d'Enciclopèdia Catalana

Des del càrrec de director cultural de la Fundació Enciclopèdia Catalana, Joan Carreras ha defugit d'altres aventures. La direcció efectiva de Proa i Enciclopèdia Catalana, i la voluntat de servei i de comunicació de la cultura catalana amb la universal, l'absorbeixen plenament.

Carles Singla

— **E**n un article de presentació de novetats que vós vau publicar en un diari el darrer Sant Jordi, parlàveu de l'editorial com una voluntat de servei. ¿Fins a quin punt una editorial ha de ser un servei o ha de ser una empresa que funcioni i sigui un negoci?

—No són coses contradictòries. Jo penso que una editorial és una empre-

sa que té unes implicacions especials de caire cultural, però que ha de pretendre funcionar com a tal empresa. En aquest sentit, hi ha una tradició d'editorials catalanes que potser s'han plantejat més el servei cultural que el fun-

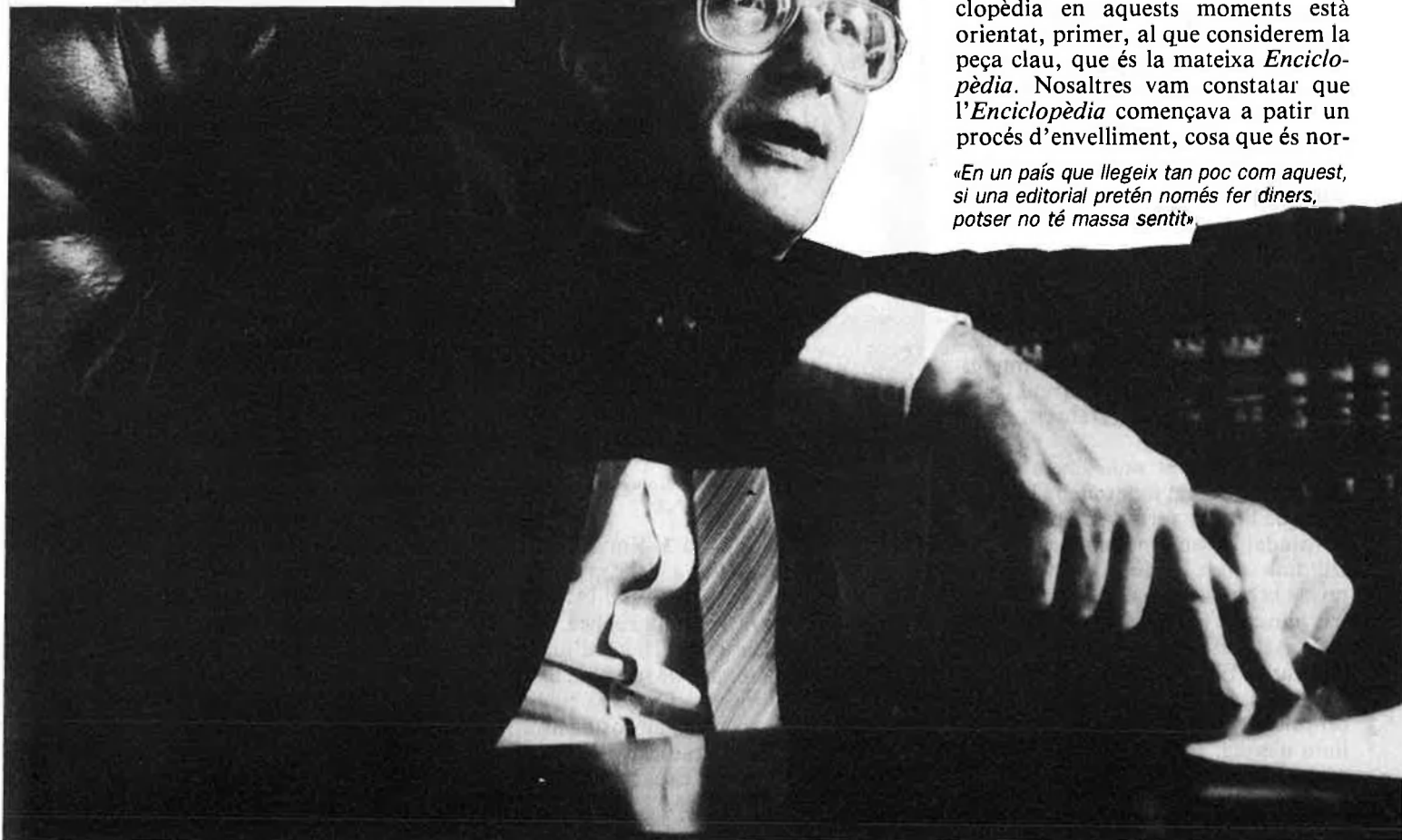
cionament estrictament empresarial. Però a mi em sembla que això ha d'anar, i va, canviant. Passa que si una editorial, que pretén ser una empresa que funcioni bé però amb aquestes implicacions de caire cultural, no té, en el cas de l'edició en català, altres objectius, potser no li val la pena de ficar-se en aquest terreny, perquè hi ha competència, perquè és un negoci relativament prim, en un país que llegeix tan poc com aquest... Per tant, si només pretén fer diners, potser no té massa sentit.

Ara, nosaltres potser som un cas una mica especial, per l'origen de la casa i per la seva mateixa estructura. Tant Enciclopèdia Catalana com Edicions Proa com la distribuïdora, que és Digecc, pertanyen a la Fundació Enciclopèdia Catalana, creada amb els remanents que va reportar la primera edició de l'Enciclopèdia i que, pel seu propi caire, no ha de repartir beneficis. Per tant, els guanys s'han de reinvertir en aquesta producció cultural.

—¿Quina és l'orientació principal d'Enciclopèdia Catalana, en aquests moments?

—L'encarrilament editorial d'Enciclopèdia en aquests moments està orientat, primer, al que considerem la peça clau, que és la mateixa Enciclopèdia. Nosaltres vam constatar que l'Enciclopèdia començava a patir un procés d'envelliment, cosa que és nor-

«En un país que llegeix tan poc com aquest, si una editorial pretén només fer diners, potser no té massa sentit»

mal, es va publicar entre el 1966 i el 1980, i una gran part durant la dictadura franquista, amb les limitacions que això comportava. Es va fer un servei de manteniment als subscriptors, amb un primer suplement, un volum de la A a la Z, però no podíem anar fent suplementos indefinidament.

Per tant, ens vam plantejar de fer-ne una nova edició, una pràctica que la major part de les editorials europees utilitzen. D'aquesta nova edició, n'han sortit ja dotze volums i a finals de l'any que ve quedarà tota publicada.

Ahora, hem encetat i estem en publicació d'altres obres grans, o grans obres, que podríem dir-ne, de caràcter enciclopèdic i de temes diferents, com la *Història Natural dels Països Catalans*, la *Geografia Comarcal de Catalunya* o la *Catalunya Romànica*.

Nosaltres procurem anar una mica a cavall entre dos tipus d'obres, una obra com l'*Enciclopèdia*, que vol ser una obra de caràcter universal, amb una sobrecàrrega específica de temes del país i, al costat d'això, hem pensat que calia fer obres específicament de cultura catalana, com és el cas de la *Geografia Comarcal de Catalunya*. Els diccionaris serien una mica en la primera línia d'imbricació de la cultura catalana en la cultura universal i de comunicació del català amb les altres llengües i de les altres llengües amb el català.

Nosaltres estudiem constantment projectes nous i pensem que hi ha tot un terreny de treball important d'obres de referència, sobretot, en català, com són en altres llengües, i en altres cultures, i aquesta és una mica la funció nostra.

—*Pel que fa a Proa, el mes de febrer, Xavier Bru de Sala, director literari de l'editorial, comentava en una entrevista a EL TEMPS que s'estava a punt de crear una col·lecció d'autors catalans. ¿Com està aquest projecte?*

—Bé, el tenim una mica aparcat, perquè no és cap secret que hem tingut certes dificultats de comercialització amb les llibreries. El que sí que pensem és que dins «A tot vent» reforçarem la presència d'autors de llengua catalana.

—*¿Quin ha estat l'arrel del conflicte amb els llibreters?*

—Temporalment, mentre s'estava publicant la segona edició de l'*Enciclopèdia*, no en facilitàvem la venda a través de llibreries, que, d'altra banda, és molt poc important per a aquestes obres grosses. Per a bé o per a mal, en això no m'hi fico, es venen sobretot a través d'una xarxa de venedors que té

DOMÈNEC UMBERT

la casa. I, entorn de Sant Jordi, alguns llibreters van decretar, per dir-ho així, un boicot als llibres d'aquest grup, per forçar que també poguessin vendre l'*Enciclopèdia*.

Nosaltres, si hem posat cap dificultat a la venda de grans obres en llibreries, ha estat per dues raons, que em semblen raonables. I, això, ara ho puc dir amb molta tranquil·litat, perquè aquest contenciós s'ha resolt. Una, que els llibreters tendeixen a fer descompte al comprador, amb la qual cosa ens fan una certa competència deslleial. L'altra és que, amb l'*Enciclopèdia*, que s'havia començat venent en fascicles i a llibreries, ens hem trobat amb un determinat moment de desgavell de venda de volums solts. Hem estat, doncs, negociant amb el Gremi de Llibreters, hem arribat a un acord i per tant, això està solucionat. Ells es comprometen a no fer-ne descomptes i a vendre col·leccions senceres i també es podrà comprar l'*Enciclopèdia* en llibreries.

De totes maneres, i personalment, sense voler atacar ningú, trobo fort que un gremi, perquè té unes dissensions comercials amb un editor, vagi a parar a mesures com decretar el boicot a unes línies de llibres. Amb això perjudica els autors, perjudica el llibre català i pot arribar a perjudicar el lector. Crec que aquesta és una mesura extrema i que caldria esgotar moltes hores de negociació abans d'arribar-hi. Però estava en el seu dret a fer-ho.

—*A Edicions Proa, i en concret a la col·lecció «A tot vent», se li ha retret de vegades un excessiu classicisme en la seva política editorial. ¿Vós què en penseu?*

—Per parlar de la col·lecció «A tot vent», potser cal tenir una mica en compte la seva història. Nosaltres vam començar l'etapa del tercer centenar de títols, després que Joan Baptista Cendrós tornés la col·lecció de l'exili cap aquí. Vam veure que, amb «A tot vent», el servei, el fariem mantenint en catàleg aquelles obres que en qualsevol país sempre pots comprar en la llengua que li és pròpia. I, quan hem traduït autors més contemporanis, és cert, són autors ja consagrats, perquè aquest ens sembla que és una mica el caràcter de la col·lecció. El que no hem volgut és córrer un risc excessiu, perquè hem vist que alguns dels autors molt contemporanis del moment en què es va fer la primera etapa de Proa, als anys vint i trenta, han perdut totalment l'interès.

Ara, la mateixa situació que ha patit la literatura catalana, amb una sèrie d'interrupcions en la seva continuïtat, fa que hi hagi una certa diferència

de nivell, en general, en el que podem haver publicat nosaltres d'autors catalans i el que estem publicant de traduccions.

—Vós vau ser membre de la junta directiva d'Òmnium Cultural durant sis anys, dels quals, els dos últims com a president. Un any i mig després d'haver-ne deixat la presidència, ¿com veieu la situació d'aquesta institució?

—Jo penso que el president actual, entre altres virtuts, té la sort de disposar de temps, cosa de la qual jo no disposava, i, per tant, hi dedica un gran esforç. I crec que l'entitat està buscant

uns nous camins per mantenir un servei que, com en el cas de l'ensenyament del català a les escoles, avui ha estat assumit per l'administració, que és qui ho ha de fer. Em penso que és una situació de trànsit, ha de replantejar-se coses, crec que està en aquest camí, i per tant cal ser expectants, mirar-ho amb simpatia i veure cap on va evolucionant.

Jo sí que voldria deixar clar que, quan van fer cessar Joan Vallvé i Joan Baptista Cendrós, president i secretari de la junta anterior a la que jo vaig presidir, i en la qual havia estat, es va produir, i em sembla que això avui es pot explicar, una certa situació de minicrisi interna o d'enfrontament entre dos

sectors de junta que volien optar a la presidència. Jo pensava que això es podria solucionar fent una junta de consens. Va ser difícil i, de fet, vaig anar a la presidència per evitar que hi hagués una ruptura i, a més, absolutament convençut, i havent-ho dit, que el meu compromís no aniria més enllà de dos anys. Crec que va anar bé que ajudés a superar aquest punt de petita crisi o de friccions, i es tractava d'aguantar les coses i començar-ne a reestructurar, però dins d'uns objectius d'una ambició modesta. En tot cas, ara és quan tot això pot anar molt més enllà.

—Recentment, Òmnium us va nomenar, junt amb una llista d'altres personalitats, soci d'honor.

—Sí, però jo vaig fer una carta al

president agraint aquesta deferència, però declinant-li'n l'honor perquè, per temperament, i és una qüestió purament personal, aquest és un tipus de coses que no m'agraden. No critico pas el que ho accepta, però em resulta incòmode aquest tipus de distinció.

Prefereixo ser un soci de base. Em sembla que tampoc no tinc mèrits especials.

—Entre Edicions Proa, que editava la novel·la guanyadora del premi Sant Jordi, i Òmnium Cultural, institució

als seus impositors, no sé si quedarà gaire gent per comprar-lo. Llavors, si una novel·la no passa pels camins normals del llibre, jo, com a mínim manifesto un cert dubte de si això és bo o dolent per a la literatura.

Des del punt de vista de premiar amb una quantitat més forta i d'empènyer el premi endavant, si hi ha una entitat de crèdit que ho fa, potser no cal que hi hagi tanta gent. És a dir, jo crec que el nostre paper deixava de ser necessari. Però això no vol dir que hi hagi cap

«Caldria que els mitjans de comunicació dediquessin més espai a temes relacionats amb el llibre i la lectura».

que dona el premi, hi ha hagut un cert trencament...

—No, no. Jo crec que no n'hi ha hagut cap. Nosaltres havíem proposat, i aquí crec que va ajudar a facilitar les coses el fet que jo estigués als dos llocs, de donar un cert impuls al Sant Jordi, que penso que des de Proa es va fer. En el nou mandat d'Òmnium hi ha hagut una oferta de la Caixa de Terrassa per augmentar-ne la dotació i per donar una difusió més gran a la novel·la, per via del regal. Si d'aquest llibre, vint mil exemplars són regalats als socis d'Òmnium, em sembla que s'havia parlat en algun moment que s'arribaria a un acord amb Acció Cultural del País Valencià, perquè també els arribés als seus socis... Suposem que es fa el mateix amb Obra Cultural Balear i, a més, la Caixa de Terrassa el regala

mena de ruptura entre Fundació Enciclopèdia Catalana i Òmnium.

—Això, però, s'ha vinculat al fet que el premi de poesia Carles Riba deixarà d'entregar-se la Nit de Santa Llúcia.

—Aquesta és una altra història. El premi Carles Riba, l'havia convocat sempre Edicions Proa. Llavors, aquest any ens trobem que ens hem instal·lat en uns locals nous i pensem que entre els diversos actes que anirem fent amb un caràcter d'inauguració, si al premi Carles Riba li donem un tractament específic fora de la Nit de Santa Llúcia, d'alguna manera li donem més importància. En un entorn amb tants premis, el Sant Jordi no acaba de tenir prou gruix i, al mateix temps, tots els altres queden una mica diluïts. En aquest sentit, em sembla que facilitem que el Sant Jordi tingui més relleu i busquem

també un relleu específic per al Carles Riba.

—Una editorial depèn sempre dels lectors, del fet que en un país es llegeixi. En un país com el nostre, on es llegeix tan poc, ¿quines creieu que haurien de ser les línies generals de la política cultural de cara a fomentar la lectura i, per tant, les editorials poguessin funcionar millor?

—Això és difícil de contestar. Jo crec que una de les coses que pot fer l'administració és fomentar el creixement de la demanda. Ha fet i fa coses importants, com el suport genèric. Però jo crec que ara s'hauria d'anar més enllà i que s'hauria de fer un gran esforç que ha de passar per campanyes de promoció de la lectura, però també per moltes altres coses. No sé què és el que cal fer, exactament. Si ho sabés, em posaria com un boig a fer-ho, i segurament ens aniria molt bé a tots.

De fet, els índexs de lectura han augmentat. Ara, també caldria que els mitjans de comunicació dediquessin més espai a tractar temes relacionats amb el llibre i la lectura. En general, hi dediquen poc espai, sobretot les televisions, i sovint ho fan d'una manera avorrida, no prou atractiva. En aquest sentit, em penso que des de la televisió sí que es deu poder fer alguna cosa important.

—La Fundació també té al seu càrrec l'edició en català d'El Correu de la Unesco. ¿És l'única publicació periòdica que edita?

—Sí. Frederic Rahola, l'actual síndic de greuges, va aconseguir portar-la aquí i editar-la en català, a través de la seva editorial, Teide. Però es va trobar, després de dos o tres anys, que l'estructura de la seva editorial no era la més idònia per aconseguir la promoció d'aquest tipus de revista, i ens va proposar de fer-nos-en càrrec. Es tracta d'una publicació en català que alhora és exactament igual en trenta-tantes llengües, i vam creure que valia la pena que això existís i que a fora es sabés que també funcionava el català. Hi ha sortit algun article, d'autors o temes catalans, i això vol dir que ha circulat per tots aquests països i, per tant, ja és una presència important. A més, la Fundació la fa arribar gratuïtament a totes les escoles de Catalunya.

Pensem que és un bon instrument de defensa dels ideals de la Unesco, la solidaritat entre els homes i els diversos països. Com més coneixes els altres, és més difícil que t'hi puguis barallar. I de projecció de la realitat catalana, d'una manera modesta, però interessant. □

Fardor

NOVETATS en LLIBRES

<p>edicions 62 s/a</p> <p>HOMES PETITS, GRAN MON William Riley Burnett. Seleccions de la Cua de Palla, 73. 256 pàgines. El col·lapse de l'administració urbana a través de la corrupció dels càrrecs públics, en un món en què el petit delinqüent no és sinó l'engranatge d'una màquina.</p>	<p>Editorial Laia</p> <p>TORNAR O NO TORNAR Vicenç Riera Llorca. Col·lecció El Mirall i el Temps. 200. Pàgs. Tornar o no tornar és una novel·la en la qual, els lectors interessats en l'obra de Vicenç Riera Llorca hi trobaran, com en tants altres llibres seus, personatges de diversos sectors socials enfrontant-se tots plegats.</p>
<p>EDICIONS DE LA MAGRANA</p> <p>EL JAQUÉ DE LA DEMOCRÀCIA Maria Aurèlia Capmany. La Negra, 9. Entre la novel·la negra i la política ficció, El jaqué de la democràcia reflecteix la lluita dels homes forts contra les forces del progrés.</p>	<p>EDITORIAL EMPÚRIES</p> <p>INCIDENTS Roland Barthes. Traducció de Biel Mesquida. Col. Tros de Paper, 26. El llibre pòstum d'un dels més grans escriptors francesos de postguerra: Un diari personal patètic i «escandalós».</p>
<p>GREGAL LLIBRES consorci d'editors valencians s.a.</p> <p>MATEMÀTIQUES 3r EGB. «Grupo Cero» d'EGB. amb guia didàctica Il·lustracions: Anna Miralles.</p>	<p>La Galera LA GALERA, S. A., EDITORIAL</p> <p>COL·LECCIÓ ELS GRUMETS DE LA GALERIA Novel·les per a nois i noies. Volums de 13,5 x 20 cm., il·lustrats a la ploma. Enquadernació rústica, plastificada.</p>
<p>EDITORIAL TRES I QUATRE</p> <p>PUNT DE MIRA Joan F. Mira La Unitat, 118. Un punt de mira propi sobre les coses que passen, que, de segur, agradarà als seguidors, actuals i futurs, d'aquest autor implacablement crític.</p>	<p>curial</p> <p>DICCIONARI ETIMOLÒGIC I COMPLEMENTARI DE LA LLENGUA CATALANA Vol. 7 (R-SOF) Joan Coromines.</p>
<p>ENCICLOPÈDIA CATALANA</p> <p>DICCIONARI JURIDIC CATALÀ Un volum de 14 x 21. 480 pàgines De venda a llibreries. «Els diccionaris de l'Enciclopèdia».</p>	<p>edicions del bullent</p> <p>IN ARTICULO MORTIS Victor Mansanet. Col·lecció 13/19 núm 4. Novel·la urbana i negra.</p>